

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ
ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ Γ' ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΟΜΑΔΑΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΘΕΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔΑ

ΘΕΜΑ Α

A1. Να σημειώσετε αν το περιεχόμενο των προτάσεων είναι σωστό (Σ) ή λανθασμένο (Λ).

α. Η δομή της εργασιακής δομής δεν επηρεάστηκε από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών σε πολλούς χώρους εργασίας. Λ (σελ.114)

β. Η γραφειοκρατία στον πολιτικό τομέα δεν αποτελεί γνώρισμα της «αναπτυγμένης κοινωνίας.» Λ (σελ.36)

γ. Στο θετικό στάδιο μία από τις κυρίαρχες ομάδες είναι οι επιστήμονες και κυρίαρχη κοινωνική οντότητα είναι η ανθρωπότητα στο σύνολό της. Σ (σελ.17)

δ. Γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία της μανιφακτούρας ήταν ότι το παραγωγικό έργο καταμερίστηκε ανάμεσα σε περισσότερα βιοτεχνικά εργαστήρια που εργάζονταν για διαφορετικούς εμπόρους. Λ (σελ.33)

ε. Η επιλογή ή η απόρριψη των μηνυμάτων γίνεται συχνά ασυνείδητα. Σ (σελ.53)

A2. Να επιλέξετε την κατάλληλη απάντηση.

1. Ο νόμος των τριών σταδίων του ανθρώπινου πνεύματος διατυπώθηκε από τον

α. Κοντ. Σ (σελ. 17)

β. Βέμπερ.

γ. Μαρξ.

δ. Αλτουσέρ.

2. Ένας όρος που τείνει να αντικαταστήσει την έννοια του κοινωνικού ελέγχου στις μέρες μας είναι ο όρος

α. κύρωση.

β. επανένταξη.

γ. κοινωνική προσαρμογή. (σελ. 65)

δ. επανακοινωνικοποίηση.

ΘΕΜΑ Β

B1. Να αναλύσετε την παραδοσιακή εξουσία, σύμφωνα με τον Βέμπερ.

Σελ. 135: Υπάρχουν κοινωνίες (π.χ. φυλετικές) στις οποίες ο αρχηγός δεν εκλέγεται. Η νομιμότητά του προέρχεται από το εθιμικό δίκαιο (δηλαδή από τις συνήθειες και τις παραδόσεις που περνούν από τη μια γενιά στην άλλη). Αυτό το είδος της παραδοσιακής εξουσίας που ενσαρκώνεται στο πρόσωπο του πατέρα-αρχηγού, μπορεί να το συναντήσει κανείς στις εκτεταμένες οικογένειες της αγροτικής κοινωνίας. Κατά το παρελθόν (18ο αιώνα) οι βασιλείς κυβερνούσαν «ελέω Θεού», ενώ η μεταβίβαση της εξουσίας γινόταν συνήθως ειρηνικά, αφού κανείς δεν μπορούσε να τη διεκδικήσει: οι μόνοι που μπορούσαν να είναι οι επόμενοι άρχοντες ήταν οι απόγονοι του βασιλιά.

Σήμερα στην Ευρώπη (Αγγλία, Ισπανία, Βέλγιο κτλ.) οι βασιλείς δεν ασκούν πραγματική εξουσία. Αντίθετα, σε κάποιες άλλες χώρες (π.χ. Ιορδανία, Μαρόκο) οι βασιλείς έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες. Ο τύπος της παραδοσιακής εξουσίας παρέχει περισσότερη σταθερότητα από αυτόν της χαρισματικής εξουσίας.

B2. Πώς προέκυψε ο όρος «κοινωνία της πληροφορίας», από τι χαρακτηρίζεται αυτή και ποια τα σημαντικότερα προσόντα των πολιτών της;

Σελ. 103: Ο όρος «κοινωνία της πληροφορίας» προέκυψε από την τεχνολογική ανάπτυξη των προηγμένων χωρών. Η κοινωνία της πληροφορίας χαρακτηρίζεται, εκτός των άλλων, από τη δυνατότητα γρήγορης συλλογής, αξιοποίησης, επεξεργασίας και μετάδοσης μεγάλου όγκου πληροφοριών. Έτσι, ως σημαντικότερα προσόντα για τους πολίτες των προηγμένων κοινωνιών θεωρούνται η εφευρετικότητα και η δημιουργικότητα. Αυτά τα προσόντα δίνουν το όπλο της ανταγωνιστικότητας στους πολίτες, αλλά και στα κράτη. Σε ό,τι αφορά τον πολίτη, είναι φανερό ότι τα συγκεκριμένα προσόντα τον βοηθούν στη συνεχή επαγγελματική του εξέλιξη. Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα των κρατών πολλοί θεωρούν ότι διεξάγεται ένας ιδιόμορφος «πόλεμος» ανάμεσά τους σχετικά με την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος με στόχο αυτό να μπορεί να παράγει αξιοζήλευτη επιστημονική γνώση και να βοηθά τους νέους να λειτουργούν αποτελεσματικά σε μια «δικτυακή κοινωνία».

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Πώς υποδυόμαστε τους κοινωνικούς ρόλους και διεκπεραιώνουμε την ερμηνεία τους, κατά τον Γκόφμαν;;

Σελ. 67: Οι ρόλοι που καλούνται να αναλάβουν τα άτομα καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους διαφοροποιούνται από μια κοινωνία σε μια άλλη, όπως είναι φυσικό, επιπλέον

όμως κάθε άτομο «παίζει», «ερμηνεύει» τον ρόλο του με ένα δικό του τρόπο. Σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο Γκόφμαν, οι διάφοροι κοινωνικοί ρόλοι, όπως και οι προσδοκίες που έχουν οι άλλοι από τη συμπεριφορά μας σε συγκεκριμένες συνθήκες, μοιάζουν με σενάρια τα οποία καλούμαστε να ερμηνεύσουμε (γι' αυτό και πολλοί κοινωνιολόγοι, όταν μιλούν για κοινωνικούς ρόλους, χρησιμοποιούν ταυτόσημες

έννοιες με αυτές της υποκριτικής και της ηθοποιίας). Υποδυόμαστε επομένως αυτούς τους ρόλους και διεκπεραιώνουμε την ερμηνεία τους σύμφωνα με την κοινωνική εκπαίδευση που έχουμε λάβει, αλλά και σύμφωνα με τις απαιτήσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο διαδραματίζονται οι κοινωνικές σχέσεις.

Γ2. Να αναλύσετε τη διαφορά μεταξύ των κοινωνιολόγων και της κλασικής ψυχαναλυτικής προσέγγισης σχετικά με τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης.

Σελ. 68: Είναι αυτονόητο ότι μέσα από την ανάληψη των νέων ρόλων πραγματοποιείται σταδιακά η εκμάθηση των νέων υποχρεώσεων και η επίγνωση των νέων δικαιωμάτων που σχετίζονται με τους ρόλους αυτούς. Για τον λόγο αυτό οι κοινωνιολόγοι -σε αντίθεση με την κλασική ψυχαναλυτική προσέγγιση, που θεωρούσε ότι ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των ανθρώπων διαμορφώνονται στην παιδική ηλικία- ισχυρίζονται ότι η κοινωνικοποίηση είναι μια συνεχής, αδιάλειπτη και ανοικτή διαδικασία, η οποία ξεκινά από τη γέννηση του ατόμου και συνεχίζεται σε ολόκληρη την πορεία της ζωής του. Οι απαιτήσεις των ρόλων στα μεταγενέστερα στάδια της ζωής του ανθρώπου και οι αντίστοιχες επιλογές του μπορούν σε κάποιες περιπτώσεις να ανατρέψουν προγενέστερες συμπεριφορές.

Γ3. Ποια κριτική ασκείται συνήθως στις θεωρίες των ρόλων;

Σελ. 68: Η κριτική που ασκείται συνήθως στις θεωρίες των ρόλων αναφέρεται στο ότι δεν λαμβάνονται υπόψη τα προσωπικά χαρακτηριστικά κάθε ατόμου, οι σχέσεις εξουσίας που συνδέουν το σύστημα των ρόλων, η συμβολή των κοινωνικών κινημάτων στη μεταβολή των κοινωνιών. Θα μπορούσαμε, για παράδειγμα, να πούμε ότι εξαιτίας των κοινωνικών κινημάτων που αναπτύχθηκαν στην Ευρώπη και τις Η.Π.Α. κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα το περιεχόμενο των ρόλων του άνδρα και της γυναίκας άλλαξε ριζικά.

Γ4. Τι είναι επανακοινωνικοποίηση;

Σελ. 67: Είναι πιθανόν στην πορεία της ζωής του το άτομο να αναλάβει κάποιους ρόλους υποχρεωτικούς ή έκτακτους, όπως για παράδειγμα φαντάρος στον στρατό, ασθενής σε νοσοκομείο, οικότροφος, καλόγερος ή ακόμη έγκλειστος σε ίδρυμα. Στις περιπτώσεις αυτές άτομα που είχαν συνηθίσει να ζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα με κανόνες που ενδεχομένως είχαν διαμορφώσει οι ίδιοι καλούνται σε κάποια στιγμή της ζωής τους, να ζήσουν μέσα σε συνθήκες οργανωμένης διαβίωσης, όπως είναι ο στρατώνας, ο θάλαμος νοσηλείας, το δωμάτιο ενός οικοτροφείου, το κελί μιας μονής ή μιας φυλακής. Συχνά η είσοδος του ατόμου σε αυτού του είδους τα «κοινόβια» συνοδεύεται από τελετουργίες μύησης, όπως είναι το κούρεμα, τα καψώνια ή τα ομοιόμορφα ρούχα. Στις περιπτώσεις αυτές οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες συμπεριφοράς είναι διαμετρικά αντίθετες από αυτές που το άτομο είχε συνηθίσει μέχρι τότε στη ζωή του. Εύλογο είναι επομένως το ερώτημα για το τι ακριβώς γίνεται όταν το άτομο τελειώσει με τη θητεία, τη νοσηλεία ή τον εγκλεισμό του και πρέπει να κάνει «μεικτές συνναστροφές». Τότε καλείται να επανασυνδεθεί με τους οικείους του, να ξεκινήσει ή να συνεχίσει την επαγγελματική του πορεία, να βρει τους παλιούς

του φίλους ή να κάνει νέες γνωριμίες, με λίγα λόγια να επανενταχτεί στο κοινωνικό σύνολο. Αυτή η διαδικασία επανασύνδεσης με το κοινωνικό σύνολο ονομάζεται επανακοινωνικοποίηση.

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Να ορίσετε την κοινωνική διαστρωμάτωση και τις κοινωνικές τάξεις.

Σελ. 118: Σε κάθε κοινωνία υπάρχουν διαφορετικές ομάδες ατόμων που έχουν κάποια κοινά στοιχεία ως προς το επίπεδο ζωής, τις οικονομικές και τις κοινωνικές δραστηριότητες ή τις αξίες τους. Η κατάταξη σε μια ιεραρχημένη κλίμακα των διαφορετικών ομάδων με κοινά οικονομικά, κοινωνικά ή αξιακά στοιχεία ονομάζεται κοινωνική διαστρωμάτωση. Βασικό στοιχείο της κοινωνικής διαστρωμάτωσης είναι οι κοινωνικές τάξεις.

Ως κοινωνικές τάξεις ορίζονται οι κοινωνικές ομάδες των οποίων τα μέλη έχουν την ίδια θέση ως προς τα μέσα παραγωγής (ιδιοκτήτες ή όχι), ένα σχετικά κοινό τρόπο ζωής και την αίσθηση ότι ανήκουν στην ίδια ομάδα. Η έννοια της κοινωνικής τάξης προσεγγίζεται από διαφορετικές θεωρίες.

Δ2. Να αναπτύξετε τις ανισότητες και να αναλύσετε πώς η κοινωνική διαστρωμάτωση συνδέεται με αυτές.

Σελ. 119-120: Η έννοια της κοινωνικής διαστρωμάτωσης συνδέεται με την έννοια της ανισότητας. Τα άτομα δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες λόγω της διαφορετικής τους θέσης στην κοινωνική διαστρωμάτωση. Παρ' ότι η αρχή της ισότητας των δικαιωμάτων των

πολιτών είναι αναγνωρισμένη ως συνταγματική αξία (από την εποχή της Γαλλικής Επανάστασης), οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανισότητες ανάμεσα στα άτομα και στις κοινωνικές ομάδες αποτελούν πραγματικότητα και διευρύνονται παγκοσμίως.

Ανισότητες είναι οι διαφορές μεταξύ των ατόμων ή των κοινωνικών ομάδων σε σχέση με τον πλούτο, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό, την υγεία κ.ά., οι οποίες εκλαμβάνονται ως άδικες. οικονομικές ανισότητες αντιστοιχούν στη διαφορά θέσης των ατόμων στην παραγωγική διαδικασία, όπως επίσης στη διαφορά ως προς τα εισοδήματα και την περιουσία. Οι κοινωνικές ανισότητες, όπως για παράδειγμα οι ανισότητες πρόσβασης σε αναγκαία αγαθά για την επιβίωση, σε υπηρεσίες υγείας, οι εκπαιδευτικές, οι πολιτισμικές ανισότητες κ.ά., αν και είναι δύσκολα μετρήσιμες, έχουν σοβαρές επιπτώσεις στη ζωή των ανθρώπων.

Κοινωνικές ανισότητες υπάρχουν σε όλο τον κόσμο και αφορούν αγαθά και υπηρεσίες που για τους περισσότερους ανθρώπους είναι αυτονόητα. Έτσι, κατά το 2005, σχεδόν ο ένας στους πέντε κατοίκους του πλανήτη δεν είχε πρόσβαση σε πόσιμο νερό, με την κατάσταση να γίνεται απελπιστική στην υποσαχάρια Αφρική, όπου το 43% των κατοίκων στερούνταν αυτού του ζωτικής σημασίας αγαθού.

Έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς σημαντικά στοιχεία που καταδεικνύουν το τεράστιο μέγεθος των ανισοτήτων που επικρατούν παγκοσμίως. Συγκεκριμένα, η UNICEF, στην προσπάθειά της να ευαισθητοποιήσει τον κόσμο για το ανθρωπιστικό έργο της, δημοσιεύει κάθε χρόνο συγκλονιστικά στοιχεία για τις ανισότητες. Σύμφωνα με αυτά, το 21% του πληθυσμού επιβιώνει με λιγότερο από ένα δολάριο ημερησίως, ενώ οι πιο πλούσιες χώρες που συγκροτούν την ομάδα των G8 (Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ηνωμένο Βασίλειο, Η.Π.Α., Ρωσία) δεν εκπληρώνουν ούτε κατά το

ήμισυ τις υποχρεώσεις τους προς τους διεθνείς οργανισμούς που έχουν ως έργο την αντιμετώπιση των ανισοτήτων.

Δ3. Τύποι κοινωνικής διαστρωμάτωσης κατά τον Βέμπερ.

Σελ. 119: ο Βέμπερ διακρίνει τρεις τύπους κοινωνικής διαστρωμάτωσης:

- Ο πρώτος τύπος διαμορφώνεται ανάλογα με τη θέση του καθενός στην ιεραρχία του γοήτρου. Κάθε ομάδα από το σύνολο των κοινωνικών ομάδων χαρακτηρίζεται από έναν τρόπο ζωής, ένα καταναλωτικό πρότυπο, ένα σύνολο ιδιαίτερων αξιών.
- Ο δεύτερος τύπος διαμορφώνεται με βάση την κατανομή της δύναμης μεταξύ των ατόμων, πράγμα που σημαίνει την επιρροή που μπορεί να ασκήσει ένα άτομο στη δράση μιας ομάδας.
- Ο τρίτος τύπος κοινωνικής διαστρωμάτωσης είναι αυτός των κοινωνικών τάξεων. Η κοινωνική τάξη αναφέρεται ως ένα σύνολο ατόμων που έχουν τις ίδιες ευκαιρίες στην αγορά, έχουν δηλαδή κοινά οικονομικά συμφέροντα, τα οποία φροντίζουν να τα υπερασπίζονται.

Δ4. Ποιο στοιχείο διαφοροποιεί τις κοινωνικές τάξεις κατά τον Μαρξ;

Σελ. 118: Ο Μαρξ, παρατηρώντας την εξαθλίωση των εργατών στην Αγγλία στα μέσα του 19ου αιώνα, αναδεικνύει την αντίθεση ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις (εργατική -αστική). Αυτό που διαφοροποιεί τις δύο τάξεις δεν είναι το εισόδημα, η φύση της εργασίας (χειρωνακτική ή όχι) ή η άσκηση των διαφορετικών επαγγελματιών, αλλά η θέση κάθε τάξης στη διαδικασία της παραγωγής. Η αστική τάξη είναι ιδιοκτήτρια των μέσων παραγωγής, ενώ η εργατική τάξη το μόνο που κατέχει (και πουλά έναντι ενός μισθού) είναι η εργατική δύναμη.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΟΡΟΣΗΜΟ ΠΕΙΡΑΙΑ